İSTANBUL UNIVERSITY
CERRAHPAŞA

HAYEF: Journal of Education, 17(1); 83-102

DOI: 10.5152/hayef.2020.1920
Geliş Tarihi / Received Date: 30.08.2019
Kabul Tarihi / Accepted Date: 09.04.2020

HAYEF: Journal of Education

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

Ergenlerin Ayrışma-Bireyleşme Düzeyleri ile Akran İlişkilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*

Ayşe Esra ASLAN[1], İlhan ÇİÇEK[2]

[1]Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, İstanbul, Türkiye
[2]Çocuk Gelişimi Bölümü, Batman Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Batman, Türkiye

Öz

Bu araştırmanın amacı ergenlerin ayrışma-bireyleşme düzeyleri ile akran ilişkilerinin bazı demografik (cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü) değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın çalışma evrenini 2016-2017 eğitim öğretim yılında, Batman ili merkezinde bulunan liselerde öğrenim gören 11. ve 12. sınıf lise öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemi ise, farklı lise türlerinden tesadüfi olarak alınan ve gönüllü olan n_{11}= 209'i 11. sınıf, n_{12}= 348'i 12. sınıf olmak üzere, toplam 557 ($n_{kız}$=312; n_{erkek}=245) kişidir. Çalışmada ilişkisel ve tarama modelleri kullanılmıştır. Ölçme araçları ise, Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği, Akran İlişkileri Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formudur. Katılımcılardan elde edilen veriler, bağımsız t-testi, ANOVA, Pearson Çarpım Momentler Korelasyon ve Çoklu Regresyon aracılığıyla analiz edilmiştir. Çalışmadan çıkan sonuçlara göre, ergenlerin akran ilişkileri ile ayrışma-bireyleşme arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu ve akran ilişkileri ölçek puanlarının ayrışma-bireyleşmeyi yordadığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan ergenlerin ayrışma-bireyleşme düzeyleri ve akran ilişkileri, cinsiyet, sınıf durumlarına göre kısmî bir şekilde anlamlı bulunurken, okul türü değişkenine göre ise, bütün ölçeklerde anlamlı olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akran ilişkileri, ayrışma-bireyleşme, ergen

Examination of Separation-Individuation Levels and Peer Relations of Adolescents According to Spesific Several Variables

Abstract

The study aims to investigate the levels of separation-individuation and peer relations of adolescents in terms of several demographic variables, such as gender, class level, and school type. The sample population of the study consists of 11th and 12th grade high school students in Batman province (Turkey). The participants comprised 312 females and 245 males, 209 of whom were 11th grade and 348 were 12th grade students. A total of 557 individuals were randomly or voluntarily selected from various high schools in Batman, (Turkey). The study utilized the correlational survey model. The measuring tools employed were the Separation-Individuation Scale, The Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA) and a personal information form. Data were analyzed through several demographic variables, independent t-test, ANOVA, Pearson Product Moments Correlation, and multiple regression. Results suggest that a meaningful relationship in the negative direction exists between peer relations and separation-individuation of adolescents. On the one hand, peer relations were found to predict separation-individuation. On the other hand, although the levels of separation and individuation and peer relationships of adolescents were found to be partially meaningful according to gender and class status, such levels were found meaningful according to school type in all scales.

Keywords: Adolescence, peer relations, separation-individuation

*Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Doktora programında Prof. Dr. Ayşe Esra Aslan danışmanlığında İlhan Çiçek tarafından 2018'de tamamlanan "Ergenlerin Kişilik Özellikleri ile Ayrışma Bireyleşme Arasındaki İlişkide Akran İlişkilerinin Aracı Etkisi" başlıklı doktora tezine dayalı olarak hazırlanmıştır.

İletişim Kurulacak Yazar / Corresponding Author: Ayşe Aslan **E-posta / E-mail:** aeaslan@hotmail.com

Cite this article as: Aslan, A. E., Çiçek, İ. Examination of Separation-Individuation Levels and Peer Relations of Adolescents According to Spesific Several Variables. *HAYEF: Journal of Education*, *17*(1);83-102.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License
Available online at http://hayefjournal.istanbul.edu.tr/

Giriş

Ergenlik dönemi ile birlikte birey, kişilik gelişimini tamamlama, değerlerini şekillendirme gibi gelişim görevlerini yerine getirir. Birey yetişkinlik dönemine doğru çoğu kez bilinçsizce de olsa ayrışma-bireyleşme kavramına ilişkin kararlarını kendisi için verme zorunluluğu ile yüz yüze gelir. Ayrışma-bireyleşme kavramının kuramsal temellerini Mahler'in (1968) attığı ve kavramın gelişimsel bir bakış açısıyla ele alındığı görülmektedir (akt. Roring, 2012).

Ayrışma, bireyin kendisi ve diğerleri arasındaki farkı koruması; bireyleşme ise, kendi benliğinde "kim ve ne olduğunun" sınırlarının belirlenmesidir (Aslan ve Güven, 2015). Bireyin ayrışma-bireyleşme süreci doğumdan başlar, ruhsal açıdan anneden veya bakıcısından, farklılaşması ile nihai noktaya ulaşır. Aslında sevgi nesnesinden ayrışmasıdır (Mahler, Pine ve Bergman, 2015). Çocuklukta yoğun olarak bakım veren kişiye yapışma, yakınlaşma ve o kişiden ayrışma isteği türündeki duygular yaşanır. Bu süreçte çocuk iç dünyasındaki deneyimleriyle benliğinin farklı kısımlarının birbirleriyle karşılıklı konuşmaları, etkileşimleri ve gelişimleriyle ilgili farkındalık kazanır.

Blos'a (1979) göre sağlıklı ayrışma-bireyleşme, çocuğun ebeveyni ile olan nesne ilişkisinin kesilmesine, yeni ve daha olgun ilişkiler kurmasına bağlıdır. Rice (1992) ise, bireyin ebeveyninden ayrışmasını, kendini bilme, kendini tanıma ile ilişkilendirir. Ergenlikte ise özellikle anneden farklı olduğunu bilmekle birlikte, anneyi içinde taşır ve bu da intrapsişik bir ilerleme olarak yorumlanır. Bu süreç gencin ebeveynlerden, akranlardan ve diğer önemli kişilerden ayrışmasıyla başlar ve tutarlı özerk bir benliğin gelişimi ile son bulur. Mattanah, Hancock ve Brand'e (2004) göre, sağlıklı bir ayrışma-bireyleşme, güçlü bir benlik ve olası güçlüklerle baş edebilecek kaynaklara sahip olmakla ilişkilidir. Ayrışma-bireyleşme sosyal gelişim boyutunda bireycilik veya kollektivizm boyutuna taşınır.

Psikanalitik bakış açısına göre ergenler kendileri ve başkalarını ayıran sınırları algılamaya başlarlar (Rakipi, 2015). Bu durum, ayrışma ve bireyleşmeye de katkıda sağlar. Bebeklik döneminde içselleştirilen anne-baba figürleri, ergenlik döneminde, anne-baba figüründen kurtulma ve yeni sevgi nesnelerini arama çabasına girmeye doğru evrilmektedir (Atak, 2011). Ebeveyni ile çatışma içinde olan ergen için, akran grubunun, problemlerini çözmesine ve anne babasına olan bağımlılıklarından kurtulmalarına olanak sağlayan bir işlevi vardır. Ebeveynlerden sağlıklı bir ayrışmaya teşvik mutlaka duygusal ayrılma veya tam bağımsızlık anlamına gelmez, tarafların eski hiyerarşik ebeveyn-çocuk ilişkisini iki eşit yetişkin arasındaki karşılıklı ilişkiye dönüştürebilmesidir (Kins, Soenens ve Beyers, 2011). Ergenlik dönemindeki ayrışma-bireyleşme birbirine paralel olarak gelişen iki süreç olup (Meues, Iedema, Maassen ve Engels, 2005), ergen-ebeveyn ilişkisinin yeniden tanımlanmasını gerektirir. Bu

süreç, iki kavramın işleyişine olanak sağlamakta ve ergenin kendine özgü bir benlik duygusuna sahip olmasına da imkân vermektedir (Sabaka, 2009).

Sağlıklı sosyal gelişim sürecinde kişinin bireyselleşebilmesi beklenir. Bireyselleşme ve kollektivizm kavramı dört temel değer ile ilişkilidir: (1) Kişisel tercih, (2) İçsel motivasyon, (3) Özgüven ve (4) Öz-genişleme (self maximization). Bireyleşme ve kollektivizmde kültür önemli bir faktör olup, bunun değerlerini yeni kuşağa aktaran bir kurum olarak aile etkileri de incelenir. Kendi seçimlerini yapan, öz motivasyonu yüksek, kendiyle ilgili olumlu duyguları olan ve tüm potansiyelleriyle benzersiz, özerk varlıklar haline geleceklerini fark eden çocuklar. Bu dört değer, ebeveynlerin çocuklarının ayrışmayı başarabilmeleri için gerekli olduğuna inandıkları şeyleri gösterir (Tamis-LeMonda vd., 2008).

Ergenlik döneminde akran ilişkileri psiko-sosyal gelişim açısından önem kazanır. (Erkan-Atik, Çok, Esen-Çoban, Doğan ve Güney-Kahraman, 2014; Demir, Baran ve Ulusoy, 2005; Totan ve Yöndem, 2007). Ergenin sağlıklı toplumsal ilişkilere girebilmesi için arkadaş ilişkilerini deneyimlemesi önemlidir (Yörükoğlu, 2012). Akran ilişkileri, ergenin başa çıkma stratejilerini artırmada sosyal ve duygusal olarak esnekliğini geliştirmede önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca ergenin farklı sosyal ilişki alanlarının olabilmesinde ve olumsuz duyguları ile baş etmede akran ilişkileri etkili olmaktadır.

Akran ilişkilerinde en az üç farklı seviye tanımlanmaktadır. Birincisi, yürümeye başlayan çocuğun akranlarıyla etkileşime girmeye başladığı andan itibaren deneyimlediği bireysel arkadaşlıkların egemen olduğu düzeydir. İkincisi, ergenlikten önce görünen düzenli olarak birbirleriyle etkileşime giren akran ve küçük gruplarla kurulan ilişkilerdir. Üçüncüsü, ergenlerin kalabalık gruplar olarak toplandığı, herkesin birbirini şahsen tanıması mümkün olmayan akran ilişkisidir ve ergenlikten önce kolayca görülmez (Brown, 2004).

Bu çalışmada, özerk ve bağımsız bir birey olma yolunda ilerleyen ergenin kişilik özellikleri, ayrışma-bireyleşme düzeyleri arasındaki ilişkide akran ilişkilerinin aracı rolü incelenmeye çalışılmıştır. Türkçe literatürde az çalışılan bir kavram olan ayrışma ve bireyleşme ile etnik bir grubun yoğun olarak yaşadığı bir bölge olan Batman'daki ergenlerden veri toplanması bu çalışmaya bir özgünlük katmaktadır. Bu ana amaç bağlamında, aşağıdaki alt sorular oluşturulmuştur.

1. Ergenlerin ayrışma-bireyleşme puanları ve akran ilişkileri ölçek puanları arasında demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Ergenlerin ayrışma-bireyleşme puanları ile akran ilişkileri ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3. Ergenlerin, akran ilişkileri ölçek puanları ayrışma-bireyleşme puanlarını tahmin gücüne sahip midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nicel bir çalışma olarak tarama modeline göre tasarlanmıştır. Tarama modeli, bir grubun belli özelliklerini saptamak için verilerin toplanmasını hedefleyen araştırma türüdür (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Karasar'a (1994) göre ise, geçmişte ya da halen var olan bir meseleyi, kişiyi ya da nesneyi var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan araştırma tarzıdır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Batman ili merkezinde bulunan farklı türde 26 lisede öğrenim gören 11. ve 12. sınıf öğrencileri (N=9449) oluşturmaktadır. MEB izinleri alınırken öğrencilerin araştırmaya katılmaya zorlanmaması ve gönüllük esasına uygun olması istenmiştir. Batman Batman merkezdeki uygulamayı kabul eden okullarda öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 557 kişi ($n_{11.Sınıf}$ =209, $n_{12.Sınıf}$ =348, $n_{kız}$= 312, n_{erkek}= 245) araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Tablo 1.
Lise Türlerine Göre Örneklemin Dağılımı

Lise Türü	Lise Sayısı	Öğrenci Sayısı
Mesleki Anadolu Liseleri	3	97
Anadolu Liseleri	5	330
Fen Lisesi	1	130
Toplam	9	557

Evrenin sınırları bilindiği için istatistik formül kullanılarak minimum örneklem sayısı belirlenmiştir (Çıngı, 1990). Minimum örneklem hacmi yaklaşık 193 kişi olarak hesaplanmıştır.

$$\frac{Nt^2pq}{d^2(N-1)+t^2pq}$$

N: Evrendeki birey sayısı

n: Örnekleme alınacak birey sayısı

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı (0,5)

q: İncelenen olayın görülmeyiş sıklığı (0,5)

t: Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosundan bulunan teorik değer (1,96)

d: Olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen sapma (0,05)

Veri Toplama Araçları

Çalışmada "Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği", "Akran İlişkileri Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" olmak üzere üç veri toplama aracı kullanılmıştır.

Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği: Christenson ve Wilson (1985) tarafından Mahler'in ayrışma-bireyleşmeyi gelişimsel açıdan ele alan psikodinamik kuramına dayanılarak geliştirilen ölçek 10'lu likert cetvel üzerinde yanıtlanmakta ve 39 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, kişilerin ayrışma-bireyleşme düzeylerinin düşük olduğu ve ayrışma-bireyleşme ile ilgili problemleri olduğunu göstermektedir. Ölçekte yer alan 7, 15 ve 18. maddeler ters puanlanmaktadır.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması Göral (2002) tarafından Ankara ilindeki 286 genç yetişkinler/üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Güvenirlik çalışmasında Cronbach alfa katsayısı bütün ölçek için α=0,85; Bölünme alt ölçeği için α=0,64; Farklılaşma alt ölçeği için α=0,70 ve İlişkisel problemler alt ölçeği için α=0,64 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik-güvenirlik çalışması Göral-Alkan (2010) tarafından yinelenmiş ve dört hafta aralıkla 356 yetişkin üzerinde yapılan çalışmada, korelasyon katsayıları α=0,85 ile α=0,77 aralığında çıkmıştır. Bu sonuçlar, ölçeğin yüksek bir geçerlilik ve güvenirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma kapsamında ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri Batman ilinde ($n_{kız}$ =312, %56; n_{erkek}= 245, %44) toplam 557 kişi üzerinde yinelenmiştir. Yapılan güvenirlik analizinde, ayrışma-bireyleşmenin toplam puanı için Cronbach alfa değeri α=0,75, Bölünme alt ölçeği için α=0,63, Farklılaşma alt ölçeği için α=0,59 ve İlişkisel problemler için α=0,42 çıkmıştır. İlişkisel problemler alt ölçeğinin alfa değerinin (α=0,42) olması ve bu değerin düşük güvenirlik olarak kabul edilmesi nedeniyle çalışmada istatistiksel analizlere dâhil edilmemiştir (Özdamar, 1999; George ve Mallery, 2003).

Akran İlişkileri Ölçeği: Akran İlişkileri Ölçeği'nin orijinali, Armsden ve Greenberg (1987) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte "İletişim", "Güven" ve "Yabancılaşma" olmak üzere üç alt boyut toplam 18 madde vardır ve beşli likert türünde puanlanmaktadır. Kocayörük (2010) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Türk örnekleminde (14-18 yaş) Cronbach alfa katsayısı İletişim alt ölçeği için α=0,80, Güven alt ölçeği için α=0,85 ve Yabancılaşma alt ölçeği için ise α=0,71 olarak belirlenmiştir. Ölçekte yer alan 3, 4, 5, 12, 15 ve 16. sorular ters puanlanmaktadır. Alt ölçeklerden alınan puanlar cevaplayıcının ilgili faktöre ilişkin alanda, arkadaşları ile olan ilişkisini/bağlanma düzeyini göstermektedir. Bu çalışma kapsamında yapılan güvenirlik analizinde, Cronbach Alfa değeri Güven alt ölçeği için α=0,82, iletişim için α=0,77 ve yabancılaşma için α=0,70'dir.

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel bilgi formu şu sorulardan oluşmaktadır:

a. Cinsiyet

b. Anne-baba eğitim durumu

c. Anne-baba mesleği

d. Okul türü

e. Sınıf düzeyi

Veri Çözümleme Yöntemleri

Veri toplama için kullanılan üç ayrı ölçeği tamamen doldurmayanlar veya testlerden herhangi birini 1/4 oranının üzerinde boş bırakanlar iptal edilmiştir. Öğrencilerden toplanan veriler SPSS 21 paket programına aktarılarak analiz edilmiştir. Ölçme araçlarından elde edilen toplam puanların normallik dağılımına Kolmogorov-Smirnov testi ile bakılmıştır. Yapılan analiz sonucunda toplam puanların normal dağıldığı görülmüştür. Ayrışma-Bireyleşme ile Akran İlişkileri ölçek puanlarının cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenine göre ortalamaları arasındaki fark ilişkisiz grup t-testi ile; Ergenlerin Ayrışma-Bireyleşme ile Akran İlişkileri Ölçekleri puanlarının lise türüne göre analizi ANOVA tekniği ile; Ergenlerin Ayrışma-Bireyleşme ile Akran İlişkileri Ölçekleri puanları arasında ilişki olup olmadığı Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi ile ve son olarak Ayrışma-Bireyleşme puanlarını Akran ilişkileri ölçek puanlarının yordama düzeyi ise Çoklu Regresyon Analizi ile test edilmiştir. Araştırma sonuçlarının değerlendirilmesinde 0,05 ve 0,01 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır.

Bulgular

Örneklemin demografik değişkenleri incelendiğinde; katılımcıların cinsiyet dağılımlarına göre kız sayısının ($n_{kız}$ =312, %56; n_{erkek}=245, %44, n_{toplam}=557) daha fazla olduğu gözlemlenmektedir. Katılımcıların eğitim düzeyi incelendiğinde lise 12. sınıfta öğrenim görenlerin sayısının n=348 (%62,5), 11. sınıfta öğrenim görenlerin sayısından n=209 (%37,5) daha fazla olduğunu gözlemlenmektedir. Lise türü dağılımına göre mesleki ve teknik lisede öğrenim görenlerin sayısı (n=97, %17,4) diğer lise türlerinden (Anadolu lisesi n=330, %59,2; Fen lisesi n=130, %23,3) daha fazladır.

Katılımcıların anne eğitim düzeylerine bakıldığında en fazla ilkokul mezunu annelerin n=202 (%36,3), ikinci sırada okur-yazar olmayan annelerin n=167 (%30), üçüncü sırada ortaokul mezunu annelerin n=91 (%16,3), dördüncü sırada lise mezunu annelerin n=66 (%11,8), beşinci sırada ön lisans veya üniversite mezunu annelerin n=16 (%2,9) olduğu gözlemlenmiştir. En düşük oranda da anne eğitiminin yüksek lisans ve üzeri n=15 (%2,7) olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların baba eğitim düzeyleri incelendiğinde örneklemde ilkokul mezunu babaların n=144 (%25,9) en yüksek, lisansüstü ve üzeri eğitimli babaların da, n=49 (%8,8) en düşük sayıda olduğu gözlemlenmiştir. Babaların okuryazar olmayanları grubun %8,3'ünü, (n=46) ortaokul mezunları %19'unun (n=108) oluşturduğu, %21,4'nün de (n=119) lise mezunu

olduğu, %16,3'ünün (n=90) ön lisans veya lisans mezunu olduğu, 49 kişinin (%8,8) ise lisansüstü ve üzeri olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların anne mesleğine bakıldığında ise, hemen hemen hepsinin %93,2 (n=519) çalışmadığı gözlenmektedir. Baba mesleğine bakıldığında, büyük yüzdenin %46,7'sinin (n=260) serbest meslek sahibi olduğu, en düşük yüzdenin de %17,2 (n=96) işçi olduğu, diğerlerinin sırasıyla %25,3'ünün (n=141) memur, %10,8'nin de (n=60) halen çalışmadığı gözlemlenmiştir. Araştırmada anne baba eğitim düzeyi ve meslek alanları açısından karşılaştırma için dengeli bir dağılım olmadığı için istatistiksel olarak analiz dışı tutulmuştur.

Katılımcıların cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine ilişkin t-testi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.
Ayrışma-Bireyleşme ile Akran İlişkileri Ölçek Puanlarının Cinsiyet ve Okuduğu Sınıfa Göre T-Testi Sonuçları

Ölçek	**Değişken**	**n**	**SH ortalama**	**SS**	**t**	**p**
ABÖ-Toplam	Cinsiyet	$n_{kız}$= 245	2,68	0,42	1,78	0,074
		n_{erkek}= 312	2,61	0,43		
	Sınıf	n_{11}= 209	2,71	0,43	2,51	0,012*
		n_{12}= 348	2,61	0,43		
ABÖ-Bölünme	Cinsiyet	$n_{kız}$= 245	2,7	0,59	8,91	0,372
		n_{erkek}= 312	2,65	0,60		
	Sınıf	n_{11}= 209	2,75	0,58	2,33	0,020*
		n_{12}= 348	2,63	0,60		
ABÖ-Farklılaşma	Cinsiyet	$n_{kız}$= 245	2,6	0,49	2	0,43
		n_{erkek}= 312	2,51	0,54		
	Sınıf	n_{11}= 209	2,62	0,51	2,68	0,008*
		n_{12}= 348	2,50	0,53		
Akran-Güven	Cinsiyet	$n_{kız}$= 245	3,53	0,78	-2,21	0,025*
		n_{erkek}= 312	3,69	0,82		
	Sınıf	n_{11}= 209	3,57	0,78	-1,03	0,301
		n_{12}= 348	3,65	0,82		
Akran-İletişim	Cinsiyet	$n_{kız}$= 245	3,57	0,75	-2,66	0,008*
		n_{erkek}= 312	3,75	0,78		
	Sınıf	n_{11}= 209	3,61	0,79	-1,42	0,155
		n_{12}= 348	3,7	0,76		
Akran-Yabancılaşma	Cinsiyet	$n_{kız}$= 245	3,51	0,82	-1,03	0,300
		n_{erkek}= 312	3,58	0,86		
	Sınıf	n_{11}= 209	3,41	0,90	-3	0,002*
		n_{12}= 348	3,64	0,80		

*p<0,05.

Katılımcıların Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin toplam ve alt ölçek puan ortalamaları arasında cinsiyet değişkenine göre yapılan bağımsız grup t-testi analizine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir (p>0,05).

Cinsiyet değişkenine göre Akran İlişkileri Ölçeği'nin Güven alt ölçeği puan ortalamaları arasında yapılan ilişkisiz grup t-testi analizinde (t=-2,21; p<0,05) erkekler lehine anlamlı farklılık; İletişim alt ölçeği puan ortalamaları arasında (t=-2,66; p<0,05) erkekler lehine anlamlı farklılık elde edilmiştir.

Katılımcıların Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin sınıf değişkenine göre toplam puanları arasında yapılan bağımsız grup t-testi analizine göre 12. sınıflar lehine (t=2,51; p<0,05) ve sınıf değişkenine göre Farklılaşma alt ölçeğinin puan ortalamaları arasında 12. sınıf öğrencileri lehine anlamlı farklılık bulunmuştur (t=2,68; p<0,05). Benzer şekilde katılımcıların Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin Bölünme alt ölçeğinin toplam puanlarının da sınıf düzeyine göre anlamlı olduğu ve 12. sınıf öğrencileri lehine anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir (t=2,33; p<0,05).

Akran İlişkileri Ölçeği'nin sınıf düzeylerine göre bakıldığında, sadece Yabancılaşma alt ölçeği puan ortalamaları arasında (t=-3; p<0,05) 12. sınıflar lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Ergenlerin okudukları lise türlerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3,
Ergenlerin Ayrışma-Bireyleşme ve Akran İlişkileri Ölçekleri Puanlarının Lise Türüne Göre ANOVA Sonuçları

Ölçek	Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler T,	SS	Kareler Ort,	f	p
ABÖ-T	Lise Tür,	Gruplararası	1,640	2	820	4,40	0,013*
		Gruplariçi	103,028	557	81,837		
		Toplam	104,667	556			
ABÖ-Böl,	Lise Tür,	Gruplararası	2,676	2	1,338	3,766	0,024
		Gruplariçi	196,830	554	0,355		
		Toplam	199,506	556			
ABÖ-Fark,	Lise Tür,	Gruplararası	2,682	2	1,341	4,903	0,008*
		Gruplaraiçi	151,532	554	0,274		
		Toplam	154,215	556			
Güven	Lise Tür,	Gruplararası	15,187	2	7,593	12,018	0,000**
		Gruplariçi	350,034	554	0,632		
		Toplam	365,221	556			
İletişim	Lise Tür,	Gruplararası	9,549	2	4,775	8,086	0,000**
		Gruplariçi	327,121	554	0,590		
		Toplam	336,670	556			
Yabancılaşma	Lise Tür,	Gruplararası	6,031	2	3,016	4,260	0,015*
		Gruplaraiçi	392,212	554	0,708		
		Toplam	398,243	556			

*p<0,05, **p<0,001,

Ergenlerin Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği toplam puanları (f=4,40; p<0,05), Bölünme alt ölçek puanları (f=3,766; p<0,05) ve Farklılaşma (f=4,903; p<0,05) puanları arasındaki yapılan ANOVA sonuçlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için yapılan post-hoc Tukey analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analize göre, mesleki teknik lisesi öğrencileri ile fen lisesi öğrencileri arasında anlamlı farklılaşmanın olduğu ortaya çıkmıştır.

Akran İlişkileri Ölçeği'nin Güven alt ölçeği (f=12,018; p<0,01), İletişim alt ölçeği (f=8,086; p<0,01) ve Yabancılaşma alt ölçeği (f=4,260; p<0,05) puanları arasında yapılan ANOVA'ya göre tüm alt ölçekler için farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Farklılaşmanın hangi liseler arasında olduğunu saptamak için yapılan post-hoc Tukey analizine göre anlamlı farklılığın fen lisesi lehine olmak üzere mesleki teknik lisesi ile fen lisesi arasında olduğu saptanmıştır.

Ergenlerin ayrışma-bireyleşme düzeyleri ile akran ilişkileri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını saptamak için Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 4.
Ergenlerin Ayrışma-Bireyleşme ile Akran İlişkileri Ölçekleri Puanları Arasındaki Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analiz Sonuçları

Ölçek	X	SS	ABÖ-T	ABÖ-Böl.	ABÖ-Frk.	Güven	İletişim	Yabancılaşma
ABÖ-Toplam	67,8	12,8	1					
ABÖ-Bölünme	35,1	7,1	0,847**	1				
ABÖ-Farklılaşma	35,3	6	0,842**	0,567**	1			
Güven	25,3	5,6	-0,205**	-0,250**	-0,130**	1		
İletişim	18,3	3,8	-0,212**	-0,260**	-0,113**	0,692**	1	
Yabancılaşma	21,3	5,1	-0,517**	-0,504**	-0,390	0,409**	0,418**	1

*p<0,05, **p<0,001
ABÖ: Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği

Tablo 4'e göre, Ayrışma-Bireyleşme Toplam puanı ile Akran İlişkileri Ölçeği'nin Güven (r=0,205; p<0,01), İletişim (r=-0,212; p<0,01), Yabancılaşma (r=-0,517; p<0,01) alt ölçeğinin arasında negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin Bölünme alt ölçeği ile Akran İlişkileri Ölçeği'nin Güven (r=-0,250; p<0,01), İletişim (r=-0,260; p<0,01), Yabancılaşma (r=-0,504; p<0,01) alt ölçek puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişki vardır. Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin Farklılaşma alt ölçeği ile Akran İlişkileri Ölçeği'nin Güven (r=-0,130; p<0,01), İletişim (r=-0,113; p<0,01) alt ölçekleri arasında negatif ve anlamlı ilişki vardır.

Ergenlerin akran ilişkilerinin ayrışma-bireyleşme üzerinde etkisinin olup olmadığını saptamak için Çoklu Regresyon analizi yapılmıştır. Çoklu regresyon analiz sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.
Ayrışma-Bireyleşmenin Ölçek Puanları ile Akran İlişkileri Ölçek Puanları Arasında Yapılan Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	**B**	**Standart H.**	**β**	**t**	**p**
Sabit	3,58	0,088	-	40,821	0,000
Akran-Güven	0,004	0,027	0,007	0,133	0,894
Akran-İletişim	0,000	0,029	0,000	0,008	0,994
Akran-Yabancılaşma	-0,267	0,021	-0,520	-12,767	0,000
r=0,517; r2=0,27					
f=67,307; p=0,000					

Bağımlı değişken: Ayrışma-bireyleşme

Tablo 5'teki çoklu regresyon sonuçlarına göre akran ilişkilerinin, Güven, İletişim ve Yabancılaşma alt ölçekleri birlikte ergenlerin ayrışma-bireyleşme üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($r=0,517$; $r^2= 0,27$; $p<0,01$). Akran İlişkileri Ölçeği'nin üç alt ölçeği birlikte ayrışma-bireyleşmenin toplam varyansın %27'sini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, bağımsız değişkenlerin ayrışma-bireyleşme üzerindeki önem sırası; yabancılaşma, güven ve iletişimdir. Regresyon katsayıların anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına bakıldığında ise, sadece Yabancılaşma alt ölçeğinin ayrışma-bireyleşme üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Akran İlişkileri Ölçeği'nin İletişim ve Güven alt ölçeklerinin ayrışma-bireyleşme üzerinde yordayıcı bir etkiye sahip olmadığı gözlemlenmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Katılımcılardan elde edilen verilere göre, Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği toplam puan ve alt ölçeklerine göre cinsiyet değişkeninde anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak, araştırmanın yapıldığı Batman ilindeki kızlar ve erkekler arasında Ayrışma ve Bireyleşme açısından bir farklılaşma olmadığı görülmektedir.

Uçar (2018) Ağrı ili Patnos ilçesinde, 18 yaşındaki ergenlerin (12. sınıf) ayrışma/bireyleşme düzeyleri ile akran zorbalığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma yapmıştır. Ergen Ayrışma ve Bireyleşme Ölçeği ve Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu ile 260 öğrenciden ($n_{kız}=157$, $n_{erkek}=103$) veri toplamıştır. Ayrışma-bireyleşme ergen formunun alt boyutlarından, kısıtlanma kaygısı bakımından kız ve erkekler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Kızların erkeklere göre daha az düzey-

de kısıtlanma kaygısı yaşadıkları tespit edilmiştir Reddedilme beklentisi boyutunda cinsiyetler arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Uçar'ın araştırma bulgusu bu araştırmadaki cinsiyetin ayrışma bireyleşme düzeylerinde farklılaşma yaratma bulgusu ile örtüşmektedir. Akhun (2012), üniversite öğrencilerinin algılanan ebeveynlik biçimlerinin, erken dönem uyumsuz şemalarının, benlik kurgularının, ayrılma bireyleşme problemlerinin ve duygu düzenleme güçlüklerinin psikolojik belirtilerle ilişkisini incelemiştir. Ayrılma bireyleşme sorunu ile ilgili yapılan analizlere göre erkekler ve ailedeki küçük çocuklar daha fazla ayrılma bireyleşme sorunu yaşamaktadırlar. Polat (2013) yaklaşımcı ve kaçınmacı benlik düzenleme odakları ile ebeveynlerine bağlanma ve onlardan ayrışma bireyleşme düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma gerçekleştirmiştir. Marmara ve Maltepe Üniversitesi çeşitli bölümlerindeki 1. ve 4. sınıf öğrencileri üzerinden geç ergenlerin ayrışma bireyleşme düzeylerinden olan ayrışma kaygıları ve reddedilme beklentileri anlamlı olarak farklılık göstermekte olup kız ergenlerin ayrışma kaygıları ve reddedilme beklentileri erkek ergenlere oranla daha fazladır. Bu üç araştırmada da cinsiyetin ayrışma ve bireyleşme düzeylerinde ve alt boyutlarında farklılaşmaya yol açtığı gözlemlenmiş ve bu araştırma sonuçları da literatüre paraleldir. Cinsiyet, örnekleme ve kültüre bağlı olarak ayrışma-bireyleşme üzerinde fark yaratabilmektedir (Lloyd, 2011).

Araştırmadan elde edilen sonuçlarda sınıf düzeyine göre Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği toplam puanı ile Farklılaşma alt ölçeğinde anlamlı bir farklılık görülürken, Bölünme alt ölçeğinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak lise 12. sınıfa giden öğrencilerin 11. sınıfa giden öğrencilere göre ayrışma-bireyleşme ile ilgili daha çok problem yaşadıkları söylenebilir. Literatüre bakıldığında Polat'ın (2013) geç ergenlik dönemindeki gençlerle yaptığı çalışmasında benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Polat'ın (2013), İstanbul'da üniversite öğrencileri üzerinde Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği (SITA) uygulayarak yaptığı, benlik düzenleme odakları ile ebeveynlerine bağlanma ve ebeveynlerinden ayrışma-bireyleşme arasındaki ilişki adlı çalışmasında, sınıf düzeyine göre, ayrışma-bireyleşme toplam puanlarında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde Güven ve Aslan'ın (2010), Ankara'da lise öğrencileri üzerinde ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği (SITA) uygulayarak okul zorbalığı ve ayrışma-bireyleşme ilişkisini inceledikleri çalışmalarında ayrışma-bireyleşme puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ortaya çıkmıştır.

Araştırmadan elde edilen verilere göre, ergenlerin ayrışma-bireyleşme düzeylerinde lise türü bakımından anlamlı bir farkın olduğu, post-hoc analizlere bakıldığında bu anlamlı farkın fen lisesi ile mesleki teknik lisesi arasında ve fen lisesi lehine olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkılarak fen lisesine giden öğrencilerin ayrışma-bireyleşme puanlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum onların ayrışma-bireyleşme ile ilgili problem yaşadıklarına işaret etmektedir.

Lise türüne göre ayrışma-bireyleşme arasında Türkçe literatürde doğrudan araştırma bulgusuna rastlanmamakla birlikte yakın bir kavram olan duygusal özerklik ve algılanan sosyal destek değişkenlerinin incelendiği Köseoğlu ve Erçevik'in (2015) yaptığı araştırmada lise türlerine göre farklılaşma bulunmuştur. Duygusal Özerklik Ölçeği ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeği puanlarının okul türü değişkenine göre ilişkisiz grup t-testi sonuçlarında toplam duygusal özerklikte, idealleştirmeme ve öğretmen desteği boyutlarında bağımsızlık boyutunda, toplam algılanan sosyal destek düzeyinde anlamlı farklılık belirlenmiştir. Fark meslek lisesi lehine istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bireyleşmede aile desteği ve arkadaş desteği boyutlarında anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır. Araştırmanın bulguları da bu çalışmayı destekler niteliktedir. Fen matematik ağırlıklı veya sosyal hizmet meslekleri alanına yönelik olmak sosyal ilişkileri etkileyen ve kısmen de kişilik özellikleriyle ilişkili bir kavram olduğundan lise türünün ayrışma ve bireyleşmede ve duygusal özerklik gibi değişkenlere göre farklılık yaratması beklenen bir sonuçtur. Ölçeklerden elde edilen analiz sonuçlarına göre, cinsiyet değişkeni için Akran İlişkileri Ölçeği'nin "Güven" ve "İletişim" alt ölçeklerinde anlamlı bir farklılık görülürken Yabancılaşma alt ölçeğinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Analizlere göre, bu anlamlı farklılığın erkeklerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Literatüre bakıldığında bu sonuçları destekleyen araştırmalar görülmektedir. Büyükşahin-Çevik ve Atıcı'nın (2008), lise 3. sınıf öğrencilerinin akran ilişkilerini inceledikleri araştırmada, erkeklerin kızlara göre akran ilişkilerinin daha güçlü olduğu saptanmıştır. Hortaçsu (2003), Günaydın ve Yöndem (2007) ile Steinberg'in (2007) araştırma sonuçları da aynı yönde çıkmıştır. Öte yandan alan yazına bakıldığında bu araştırmanın sonuçlarıyla çelişen sonuçlara rastlamak mümkündür. Reese'in (2008) 15-18 yaş aralığındaki farklı etnik kökenlere sahip ergenler üzerinde yaptığı çalışmasında, bağlanma stilleri, ailenin gözetimi ve akran ilişkileri değişenleriyle ergenlerin akran ilişkileri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Benzer şekilde, Totan ve Yöndem'in (2007) çalışmaları da gösterilebilir. Kocayörük (2009) anne ve baba bağlanmasının ergenlerin uyum düzeylerini yordama gücündeki farklılıklarını ve ayrıca cinsiyet ile anne-baba ve akran bağlanması arasındaki ilişkiyi de incelemiştir. Ankara ilinde 14-18 yaş grubunda 227 lise öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmasında anne ve baba bağlanması ile ergenlerin uyum düzeyleri arasında orta düzeyde, olumsuz yönde ve anlamlı bir ilişki olduğunu; akran bağlanması ve uyum düzeyleri arasında da düşük düzeyde, olumsuz yönde ve anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Akran bağlanmasının da uyum düzeyini yordadığı, anne ve baba bağlanmasının ayrı ayrı ergenin uyum düzeyine yordayıcı etkisi olduğu belirlenmiştir. Kocayörük'ün çalışmasında bu çalışmadaki gibi cinsiyetin ve anne baba bağlanmasının uyum düzeyi sosyal ilişkiler üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Ergenlerin akran ilişkilerinin sınıf düzeyleri sonuçlarına bakıldığında Yabancılaşma alt ölçeğinin dışında diğer alt ölçeklerde anlamlı bir farklılık saptanmamış-

tır. Literatüre bakıldığında bu sonuçları destekleyen araştırmalara rastlanmazken araştırmanın sonuçlarıyla çelişen araştırmalara rastlamak mümkündür. Günaydın ve Yöndem'in (2007), lise 9., 10. ve 11. sınıflardaki öğrencilerin akran bağlılığını inceledikleri araştırmalarında, sınıf düzeyi arttıkça akrana bağlanma düzeyinin de arttığı saptanmıştır. Ergenlerin akran ilişkilerinin tüm alt ölçeklerde, lise türüne göre anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farkın fen lisesi ve mesleki teknik lisesi arasında olduğu analiz edilmiştir. Bu sonuçlara göre fen lisesine giden öğrencilerin akran ilişkilerinin, mesleki teknik lisesine giden öğrencilere göre daha zayıf olduğu söylenebilir. Ergenlerin akran ilişkileri ile ayrışma-bireyleşme düzeyleri arasındaki ilişkiye dönük analiz sonuçlarına göre ergenlerin akran ilişkileri ile ayrışma-bireyleşme düzeyleri arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre ergenlerin akran ilişkileri arttıkça ayrışma-bireyleşme düzeylerinin düştüğü, ayrışma-bireyleşme düzeyleri arttıkça akran ilişkilerinin düştüğü değerlendirilebilir. Literatüre bakıldığında bu sonuçlarla paralel olan sonuçlar görülmektedir. McClanahan ve Holmbeck (1992), lise öğrencilerinde ayrışma-bireyleşme, aile fonksiyonları ve psikolojik uyum adlı çalışmalarında ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin (SITA) 272 kadın, 182 erkek olmak üzere 454 ergen üzerinde yaptıkları araştırmada, ergenin hayatında önemli bir yer edinen aile ilişkileri ile ayrışma-bireyleşme arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Öte yandan literatürde bu çalışmanın sonuçlarını doğrudan olmasa da, dolaylı olarak destekleyen araştırmalar görülmektedir. Anne-babaya güvenli bir şekilde bağlanan ergenlerin ayrışma-bireyleşme ile ilgili daha az problem yaşadıkları tespit edilmiştir (Rakipi, 2015; Mattanah, Hancock ve Brand 2004). Bütün bu sonuçlar doğrultusunda ergenlerin hayatlarında önemli bir yere sahip kişilerle olan ilişkilerinin ayrışma-bireyleşme düzeyleri üzerinde etkili olduğu değerlendirmesi yapılabilir.

Elde edilen veriler sonucunda yapılan çoklu regresyon analizine göre ergenlerin akran ilişkilerinin, ayrışma-bireyleşme düzeylerini anlamlı bir şekilde etkilediği saptanmıştır. Ergenlerin akran ilişkilerinin ayrışma-bireyleşme üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu ve ergenlerin ayrışma-bireyleşmeyi düzeylerini olumsuz etkilediği söylenebilir. Nitekim literatüre bakıldığında ergenin hayatında önemli bir yere sahip olan anne-baba ile olan ilişkilerinin ve bağlanma düzeylerinin ergenin ayrışma-bireyleşme düzeyini etkilediği görülmüştür (McClanahan ve Holmbeck, 1992; Rakipi, 2015). Rakipi'nin (2015) 18-20 yaş aralığındaki farklı etnik kökene sahip ergenler üzerinde yaptığı çalışmada otoriter anne-baba tutumlarının ergenin ayrışma-bireyleşme düzeyini olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, ergenlerin ayrışma-bireyleşme düzeylerinin sınıf düzeyleri arttıkça farklılaşma ve bölünme yönünde arttığı, içinde bulundukları gruplardan ay-

rıştıkları gözlemlenmiştir. Bu anlamada cinsiyet etkili olmamaktadır. Ergenlerin akran ilişkilerinin ayrışma-bireyleşme düzeyleri üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu ortaya çıkmıştır. Erkeklerin akran ilişkilerinde güven ve iletişim boyutları açısından kızlara kıyasla sorunları olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar perspektifinde, lise öğrencilerinin akran ilişkilerinin güçlendirilmesi ve iletişimlerinin geliştirilmesi ile ayrışma-bireyleşme ile ilgili daha az problemle karşılaşacakları düşünülmektedir.

Lise düzeyindeki psikolojik destek hizmetleri içinde sağlıklı ayrışma ve bireyleşme ve akran ilişkilerini destekleyecek yeni özgün grupla psikolojik danışma etkinlik paketleri geliştirilmesi ve yaygın olarak okullarda uygulanması önerilebilir. Bu araştırma bulguları kavramın sosyal gelişim açısından önemli ancak göz ardı edilen bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmacılara ilkokul döneminden itibaren bu konuda farklı örneklemler üzerinde sosyal kaygı boyutunu da kapsayan yeni araştırmalar yapmaları önerilmektedir. Böylece ergenlerin sosyal ilişki konusunda sorunlarını gerçekçi verilerle tespit etme şansı olabilecektir. Son yıllarda teknolojik araçlarla iletişim kurma veya zaman geçirme miktarının artmasının olumsuz etkilerinin de bu konuda nasıl etki oluşturduğu bir başka araştırma boyutu olarak ele alınabilir. Ayrışma ve bireyleşme konusunda sorun yaşayan ve buna bağlı olarak istenilen düzey ve nitelikte sosyalleşemeyen öğrenciler için iyileştirici terapi paketleri geliştirilmesi önerilebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir - İ.Ç.; Tasarım - A.E.A.; Denetleme - A.E.A.; Kaynaklar - İ.Ç.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi - İ.Ç.; Analiz ve/veya Yorum - İ.Ç.; Literatür Taraması - A.E.A., İ.Ç.; Yazıyı Yazan - A.E.A., İ.Ç.; Eleştirel İnceleme - A.E.A.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept - İ.Ç.; Design - A.E.A.; Supervision - A.E.A.; Resources - İ.Ç.; Data Collection and/or Processing - İ.Ç.; Analysis and/or Interpretation - İ.Ç.; Literature Search - A.E.A.; Writing Manuscript - A.E.A., İ.Ç.; Critical Review - A.E.A.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

Akhun, M. (2012). *Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şemaları, benlik kurguları ve duygu düzenleme güçlüğünün psikolojik belirtilerle ilişkisi.* (Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi adresinden edinilmiştir.

Armsden, G. C., & Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 16,* 427-454. [Crossref]

Aslan, S. ve Güven, M. (2015). *Benlik gelişimi sürecinde ayrışma bireyleşme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikyatride Güncel Yaklaşımlar, 3*(1), 163-2013.

Blos, P. (1967). The second individuation process of adolescence. *Psychoanalytic Study of Child, 22,* 162-186. [Crossref]

Blos, P. (1979). *The adolescent passage*. New York: International Universities Press.

Brown, B. B. (2004). Adolescents' relationships with peers. In R. M. Lerner & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 363-394). New Jersey: John Wiley & Sons. [Crossref]

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F.(2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Büyükşahin-Çevik, G. ve Atıcı, M. (2008). Lise 3. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17*(2), 35-50.

Christenson, R. M., & Wilson, W. P. (1985). Assessing pathology in the separation-individuation process by an inventory: A preliminary report. *The Journal of Nervous and Mental Disease, 173*(9), 561-572. [Crossref]

Çıngı, H. (1990). *Örnekleme kuramı.* Ankara: H. Ü. Fen Fakültesi Basımevi.

Demir, N. Ö., Baran, A. G. ve Ulusoy, D. (2005). Türkiye'de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapmış davranışlar: Ankara örneklemi. *Bilig/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, 32,* 82-108.

Erkan-Atik, Z., Çok, F., Esen-Çoban, A., Doğan, T. ve Güney-Karaman, N. (2014). Akran ilişkileri ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 14*(2), 433-446.

Gallordo, L. O., Barrasa, A., & Guevara-Viejo, F. (2016). Positive peer relationships and academic achievement across early and mid-adolescence. *Social Behavior and Personality, 44*(10), 1637-1648. [Crossref]

George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference.* Boston: Allyn & Bacon.

Göral, F. S. (2002). *The second separation-individuation process of the Turkish young adults: The relationships between the perceived maternal parenting attitudes, second separation ındividuation, expanding self and experiences in the romantic relationships*. (Yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi adresinden edinilmiştir.

Göral-Alkan, F. S. (2010). *Coupling through projective ıdentification: Bridging role of projective identivication in the associations among early parenting exprerience, personality construct and couple relationship*. (Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi adresinden edinilmiştir.

Günaydın, B. ve Yöndem, Z. D. (2007). Ergenlerin akran bağlılığının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 7*(1), 141-153.

Güven, M., & Aslan, S. (2010). The analysis of the relationship between separation-individuation and school bullying in adolescents. *Inönü University Journal of the Faculty of Education, 11*(3), 125-142.

Hortaçsu, N. (2003). *İnsan ilişkileri.* Ankara: İmge Kitabevi.

Karasar, N. (1994). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık. [Crossref]

Kins, E., Soenens, B., & Beyers, W. (2011). "Why do they have to grow up so fast?" Parental separation anxiety and emerging adults' pathology of separation-ındividuation. *Journal of Clinical Psychology, 67*(7), 647-664. [Crossref]

Kocayörük, E. (2009). Anne-baba ve akran bağlanmasının ergenlerin uyum düzeylerini yordama gücü. *Journal of Educational Sciences & Practices, 8*(15).

Kocayörük, E. (2010). A Turkish adaptation of the inventory of parentand peer attachment: The reliability and validity study. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educationa Research, 40*, 133-151.

Köseoğlu, S. A. ve Erçevik, A. (2015). Lise öğrencilerinin duygusal özerklik ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15*(2), 198-216. [Crossref]

Lloyd, M. E. (2011). *Fear of intimacy in romantic relationships during emerging adulthood: The influence of past parenting and separation-individuaiton*. (Unpublished doctoral thesis, Victoria University, Melbourne). Retrieved from: http://vuir.vu.edu.au/19409/1/Marianne_Lloyd.pdf

Mahler, M. S. (1968). *On human symbiosis and the vicissitudes of individuation*. New York, NY: International Universities Press.

Mahler, M. S., Pine, F., & Bergman, A. (2015). *İnsan yavrusunun psikolojik doğumu* (Çev. A. N. Babaoğlu). İstanbul: Metis Yayınları.

Mattanah, J. F., & Hancock, G. R. (2004). Parental attachment, separation-individuation, and college student adjustment: A structural equation analysis of meditational effects. *Journal of Counseling Psychology, 51*(2), 213-225. [Crossref]

McClanahan, G., & Holmbeck, G.N. (1992). Separation-individuation, family functioning, and psychological adjustment in college students: A construct validity of the separation-individuation test of adolescence. *Journal of Personality Assessment, 59*, 468-485. [Crossref]

Meues, W., Iedema, J., Maassen, G., & Engels, R. (2005). Separation-individuation revisited: On the interplay of parent-adolescent relations, identity and emotional adjustment in adolescence. *Journal of Adolescence, 28*, 89-106. [Crossref]

Özdamar, K. (1999). *Paket programlar ile istatiksel veri analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.

Parker, J. G., & Asher, S. R. (1987). "Peer relations and later" personal adjustment: Are low-accepted children at risk?. *Psychological Bulletin, 102*, 357-389. [Crossref]

Polat, Ü. (2013). *Geç ergenlerin yaklaşmacı/kaçınmacı benlik düzenleme odakları ile ebeveynlerine bağlanma ve onlardan ayrışma-bireyleşme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi adresinden edinilmiştir.

Rakipi, S. (2015). *Parenting styles: Their impact on adolescent separation and college adjustment.* (Doctoral thesis, Capella University, Minneapolis). Retrieved from https://search.proquest.com/openview/72ecd1dda808bcf4cd27c63557052d89/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y

Reese, D. M. (2008). *Attachment quality, parental monitoring, and peer relations as predictors of risky behaviors among ethnic minority youth*. (Doctoral thesis, George Washington University, Wahington DC).

Rice, K. G. (1992). Separation-individuation and adjustment to college: A longitudinal study. *Journal of Counselling Psychology, 39*, 203-213. [Crossref]

Roring, S. A. (2012). *Attachment, negative self-schemas, and coping with separation individuation during the transition to college*. (Doctoral thesis, Oklahoma State University, Oklahoma). Retrieved from https://shareok.org/bitstream/handle/11244/6973/Department%20of%20Psychology_51.pdf?sequence=1

Sabaka, S. M. (2009). *Psychometric integrity of a measure of dysfunctional separation-individuatin in young adolescents*. (Doctoral Thesis, Ball State University, Indiana). Retrieved from https://cardinalscholar.bsu.edu/bitstream/handle/123456789/193393/Ssabaka_2009-2_BODY.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Steinberg, L. (2007). *Ergenlik* (Çev. F. Çok). Ankara: İmge Kitabevi.

Şen-Demirdöğen, E. (2015*). 12-18 Yaş aralığındaki ergenlerde tıkınırcasına yeme bozukluğu ile ayrılma-bireyleşme süreci arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış doktora uzmanlık tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi adresinden edinilmiştir.

Tamis-LeMonda, C. S., Way, N., Hughes, D., Yoshikawa, H., Kalman, R. K., & Niwa, E. Y. (2008). Parents' goals for children: The dynamic coexistence of individualism and collectivism in cultures and individuals. *Social Development, 17*(1), 183-209.

Totan, T. ve Yöndem, Z. D. (2007). Ergenlerde zorbalığın anne baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi, 8*(2), 53-68.

Uçar, G. (2018). *Ağrı/Patnos ilçesi özelinde 12. sınıf ergenlerde ayrışma bireyleşme kapasitesi ile akran zorbalığı sistemi arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi adresinden edinilmiştir.

Yörükoğlu, A. (2012). *Gençlik çağı ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Kitabevi.

Extended Summary

Introduction

Adolescence is a critical period in youth because of the number of important changes and progress that occur. During this period, adolescents are observed to gradually dissociate from the immediate environment and exert effort to create individuation. The separation-individuation process has critical significance during puberty (Blos, 1967 as cited in Aslan and Güven, 2015). Similarly, Mattanah and Hancock, 2004) stated that separation-individuation has a profound effect on an individual not only during puberty but also throughout life. Separation-individuation theory, which was first conceptualized by Mahler (1963), encapsulates the essence of the infancy and adolescence periods (Mahler, Pine and Bergman, 2003; Blos, 1979). Mahler developed the theory by observing the self-development of infants and the development process between infant and mother (babyminder). Developmental psychology defines separation-individuation as the separation of an individual from parents to create an identity and develop a feeling of independence (Mahler, Pine and Bergman, 2003). One of the concepts that emerge during adolescence is peer relations, which occupies a crucial aspect during infancy and adolescence. Discussing the long-term influences of peer relations on the social, emotional, and cognitive development of adolescents is possible (Gallordo, Barrasa and Guevara-Viejo, 2016). Peer relations pertain to the execution of basic functions, such as achievement of sense of belonging, meeting of emotional and social needs, and confirmation of self-respect (Parker and Asher, 1987). These explanations are considered to exert an effect on the elimination of the social needs of adolescents and make them view life as meaningful and belonging to a place/group and establish close relationships and separation-individuation during adolescence. The study aims to investigate the separation-individuation levels and peer relations of 11th and 12th grade students enrolled in different types of high schools in Batman.

Method

The survey uses the relational screening model, which aims to collect data to determine several specific characteristics of a group (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz and Demirel, 2014). According to Karasar (1994), the relational screening model is an approach that describes a past or present case or an individual or object.

The target population of the study consists of 11th and 12th grade students (n=9,449) who are enrolled in 26 high schools throughout the city center of Batman in the spring semi-term for the academic year of 2016-2017. A total of 557 individuals, ($n_{11th\ grade}$=209; $n_{12th\ grade}$=348 and n_{GIRLS}=312; n_{BOYS}=245), voluntarily participated in the study and were randomly selected. The study employed the Separation-Individuation Scale, The Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA), and a personal

information form to obtain data for the following variables: gender, parents' educational status, parents' profession, school type, and class level.

Results and Discussions

Data collected indicated that a meaningful difference was not observed between the total point of the Separation-Individuation Scale and gender according to sub-scales. An examination of the literature revealed that encountering surveys supporting such results is possible (Lloyd, 2011). Şen-Demirdöğen (2015) carried out a study in the city center of Istanbul to determine the relationship between eating disorder and the separation-individuation process in adolescents aged 12-18 and found no meaningful difference.

The result of the survey indicates that although a meaningful difference was observed between the total points of the Separation-Individuation Scale and Differentiation sub-scale in class level, no meaningful difference was found in the Division sub-scale. Polat (2013) found similar results for a survey conducted among youth in late adolescence. According to data, a meaningful difference was observed in terms of the separation-individuation levels of adolescents in high school. This difference was identified to occur between science high school and vocational technical high school students.

According to the results of the study, although a meaningful difference was observed in the Reliance and Communication sub-scales of the peer relation scale in terms of gender, no significant difference was noted in the Alienation sub-scale. Referring to the literature, Büyükşahin-Çevik and Atıcı (2008) explored friendships among 3rd-year high school students and concluded that males gained more friends than females. The current study examined the class level results of peer relations among students and noted that no difference was established in other sub-scales, except for Alienation. Furthermore, the study found that in all sub-scales, a meaningful difference emerged from the peer relations of adolescents in terms of high school type. This result was observed between science high school students and vocational technical high school students.

According to the results between peer relations and separation-individuation levels of adolescents, a negative relationship exists between peer relations and separation-individuation levels of adolescents. In contrast to this result, McClanahan and Holmbeck (1992) established that both a secure attachment relationship to parents and a healthy level of separation-individuation are predictive of positive academic, social, and personal-emotional adjustment to college students.

This aspect has a significant impact on adolescence as concluded in their study entitled "Separation-individuation, family functions and psychological harmony in high school students." The study covered 454 adolescents (females=272; males=182).

According to multiple regression analysis in light of the data obtained, the present determined that the peer relations of adolescents influenced their levels of separation-individuation in a significant manner. Previous studies observed that the separation-individuation levels of adolescents were influenced by the level of affiliation and relationships with parents, which is an important aspect of their lives (Mattanah and Hancock, 2004; Rakipi, 2015).

Conclusions and Recommendations

In summary, the present study established a meaningful relationship between separationindividuation and peer relations of adolescents in the negative direction and at the intermediate level. Conversely, results revealed that the peer relation of adolescents is a significant predictor of their separation-individuation levels. In line with these results, peer relations among high school students should be considered and thus strengthened. In addition, communication among peers should be improved, such that that they will encounter less problems related to separation-individuation. The study suggests that surveys on separation-individuation and self-conception personality development should be conducted in primary school students. In addition, improving healing therapy packets can be recommended for students with separation-individuation problems and thus cannot be socialized at the expected level and quality. Furthermore, the study recommends that psychological counseling and guidance specialists in high schools should examine the separation-individuation levels of students and arrange for individual or group counseling to eliminate these inconveniences in the field and assess socialization and peer relations in adolescents at the same time.